

Ötven évvel a Római Szerződés után...

Dr. Gurmai Zita, az EP Nőjogi és Esélyegyenlőségi Bizottságának alelnöke

Tisztelt Résztvevők!

A 2003-as év egyenlő bánásmódra és diszkrimináció-mentességre irányuló, valamennyi tagállamot érintő figyelemfelkeltő kampányait követően 2007-et az *Esélyegyenlőség Európai Évének* nyilvánították. Ezt kiváló eredménynek és nagy kihívásnak tartom. Ékes bizonyítéka annak, hogy az elmúlt időszakban az esélyegyenlőség egyre erősebben jelenik meg a közösségi döntéshozatalban. Az év célja az, hogy az európai társadalom figyelmét az igazságos és összetartó, a mindenki számára esélyegyenlőséget biztosító társadalom előnyeire irányítsa.

Egyáltalán *nem véletlen*, hogy 2007 lett az esélyegyenlőség európai éve, hiszen *ötven évvel ezelőtt írták alá a Római szerződést*. Mint azóta mindig, napjainkban is arra törekszünk, hogy ezt Európában érvényesítsük, hogy a jogi és törvényi szabályozásban egyenlőség legyen és mindenki hátrányos megkülönböztetés nélkül élhessen – ahogy Vladimír Spidla Foglalkoztatásért, szociális ügyekért és esélyegyenlőségért felelős biztos ezt olyan helyesen megfogalmazta idén januárban.

Az Esélyegyenlőség Európai Évének *jelentőségét növeli*, hogy ebben az évben kezd meg *Berlinben, az Esélyegyenlőségi Csúcstalálkozón* működését az *Európai Társadalmi Nemek Intézete*. Alapításának célja az, hogy mind jogi, mind gyakorlati szinten támogassa az Európai Unió s az egyes tagállamok erőfeszítéseit a férfiak és nők közötti egyenlőség előmozdítása érdekében. Az ügynökség önálló, magas színvonalon tevékenykedő, uniós szintű intézet lesz, amely olyan kutatási adatokat, megbízható és összehasonlítható információkat fog gyűjteni, elemezni s terjeszteni, amelyekre szükségük van Brüsszel és a tagállamok döntéshozóinak. Üléseket szervez a döntéshozók, szakértők és érdekelt felek számára, ösztönözve a kutatást, a tapasztalatcseréket. Konferenciák, tájékoztató kampányok, szemináriumok révén felhívja a figyelmet a férfiak és nők közötti egyenlőséget elősegítő intézkedésekre.

Az Európai Unióban két EK-direktíva – a faji egyenlőségről, valamint a foglalkoztatási keretéről szóló – határozza meg a *diszkrimináció elleni alapvető jogi védelmet*. A direktívák az etnikai alapú, valláson, illetve hitbeli meggyőződésen, fogyatékoságon, életkoron vagy szexuális irányultságon alapuló, elsősorban munkahelyi diszkriminációt igyekeznek megelőzni az Európai Unióban. Ezek csak alapot jelentenek az elmúlt harminc évben megszületett megszámlálhatatlan törvényhez, amelyek a nemi

alapú diszkrimináció ellen jöttek létre, és a nők és férfiak munkahelyi egyenlő bánásmódját szolgálják. A széleskörű jogi védelem ellenére a *hátrányos megkülönböztetés továbbra is létezik Európában*, így újabb erőfeszítéseket kell tenni annak érdekében, hogy a 2007. január 1-vel tovább bővült Unióban a diszkrimináció-ellenes jogokat hatékonyan biztosítsák.

Sajnálattal állapíthatjuk meg, hogy az *európai társadalom továbbra sem képviseli megfelelően a sokféleségét*. Legfeltűnőbb módon ez a határozathozatalban és a politikai döntéshozatal arénájában mutatkozik meg. Jellemző példa, hogy a nők, akik a megkülönböztetés elleni jogi védelemből már több mint harminc éve részesülnek, továbbra is átlagosan *15 %-kal kapnak kevesebb fizetést*, mint az azonos munkát végző férfiak. Hasonló a helyzet a döntéshozatal terén is – *az EU-ban a parlamenti helyek mindössze 24 %-át foglalják el nők (2005-ös adat)*.

Az idei kitüntetett év remek alkalom, hogy megvizsgáljuk, miként lehetne a jelenlegi, diszkrimináció-elleni jogszabályok hatását kiteljesíteni. Elsősorban a nemzeti jogba való átültetés folyamatának befejezésére, valamint a tudatosság erősítésére irányuló intézkedésekre gondolok.

Az év célja, hogy a lakosságot tájékoztassák a jogaikról, ünnepezzék a sokszínűséget, és mindenki számára előmozdítsák az esélyegyenlőséget az Európai Unióban. El kell érniünk, hogy semmi se gátolja a társadalmi részvételt, és ne legyen helye a hátrányos megkülönböztetésnek. Olyan légkör az álmodom – az ál munk, amelyben Európa sokféleségére a társadalmi-gazdasági életerő és fejlődés forrásaként tekintenek.

2007-ben sem felejthetjük el, hogy az esélyegyenlőség nem állhat meg az Európai Unió határainál. Ez a gondolat egyre fokozottabban jelenik meg az Uniónak a harmadik világbeli országokkal és a nemzetközi szervezetekkel – az emberi jogokról – folytatott párbeszédei során is. Az EU folytatni fogja e téren az együttműködést az érintett nemzetközi szervezetekkel, beleértve az ENSZ-t, az Európa Tanácsot és az OECD-t. A múlt héten az EP Nőjogi és Esélyegyenlőségi Bizottságába látogatott egy afgán nőkből álló küldöttség. Egyikük véleménye különösen megragadott: *azáltal, ha segítjük őket, magunknak is segítünk* - mondta. Ez az igazság, amit állandóan szem előtt kell tartanunk.

A Nőjogi és Esélyegyenlőségi Bizottság többek között ezért is dolgozik aktívan, következetesen ragaszkodva ahhoz, hogy a nők érdekei az élet lehetőleg valamennyi terén érvényesüljenek.

Az Esélyegyenlőség Európai Éve az egyenlőség és diszkrimináció mentesség terén elért EU-vívmányok iránti figyelem felkeltésére törekszik, valamint ösztönözni fogja a párbeszédet és a helyes gyakorlatok cseréjét. Az egyes közösségek – például a romák – által megtapasztalt hátrányok olyan széleskörűek, és a társadalom szerkezetébe annyira beágyazódtak, hogy kirekesztettségük jellegének orvoslásához kedvező hatású intézkedésekre lenne szükség.

Az Esélyegyenlőség Európai Éve során rá kell ráirányítani a figyelmet, hogy az emberek sokfélesége teszi a társadalmat kerek egészé. Szükség van mindenkire, tekintet nélkül az etnikai hovatartozásra, vallási, illetve hitbéli meggyőződésre, fogyatékosokra, életkorra vagy szexuális irányultságra. 2007 során igyekeznünk kell majd a nyilvánosság szélesebb körét bevonni az arról szóló nyílt vitába, hogy mit is jelent a sokféleség a mai Európában, és hogyan lehetne olyan kedvező légkört kialakítani, amelyben a különbözőségeket értékelik, s különösen tiszteletben tartják a megkülönböztetés elleni védelemhez való jogot.

Mely elveket kell szem előtt tartanunk 2007 során?

1. jogok: figyelemfelkeltés a diszkrimináció-mentesség jogára,
2. képviselet: társadalmi vita arról, hogyan lehet a diszkriminációval sújtott társadalmi csoportokat képviselni,
3. elismerés: sokféleség és egyenlőség,
4. tisztelet: összetartóbb, szolidárisabb társadalom.

Milyen kihívásokkal szembesülünk mindeközben?

- a diszkrimináció és esélyegyenlőség (foglalkoztatás, oktatás, akadálymentesítés);
- az antidiszkriminációs és esélyegyenlőségi politika jogi és intézményi keretei;
- a civil szervezetek szerepe a diszkrimináció elleni küzdelemben.

Mire alapozom a kihívásokról szóló kijelentéseimet? Az Eurobarometer legutóbbi felmérésében éppen a diszkrimináció jelenségével foglalkozott. Az Európai

Unióban végzett közvélemény-kutatás alapján az európaiak nagy része szerint a hátrányos megkülönböztetés széles elterjedt az országokban. Ezen belül *elsősorban az etnikai alapú diszkrimináció a legelterjedtebb (közel három európaiból kettő állítja ezt, 64%)*; ugyanakkor az eredmények országonként jelentősen változatosak. Közel minden második európai szerint a fogyatékosokon, szexuális beállítottságon alapuló diszkrimináció nagyon elterjedt. A kor szerinti diszkrimináció (46%), vallási vagy hitbéli (44%), de a nemi (40%) is előfordul, de csekélyebb mértékben. *Az európai polgárok többsége szerint tehát a fogyatékosok (79%), a romák (77%), az 50 év felettek (69%), vagy más etnikai eredetűek (62%) a társadalom diszkriminációval leginkább sújtott rétegei.* Ezzel egy időben, négy kivétellel valamennyi tagállamban a polgárok többsége úgy gondolja, hogy a más etnikai eredetűek gazdagítják a nemzeti kultúrát. Az Európai Unió lakosságának többsége azon a véleményen van, hogy *több nőnek kellene menedzseri feladatot ellátni (77%) és parlamenti képviselőnek lennie (72%). A nagy többség szerint a fogyatékosok (74%) és az 50 év felettek (72%) alulreprezentáltak a munkahelyeken, és szívesen vennék e helyzet javulását.*

A felmérés kiemeli, hogy az *antidiszkriminációs törvények ismeretének szintje elég alacsony az Európai Unióban.* A fogyatékosok az egyedüli olyan diszkriminációs fajta, amelyet a közvélemény ismer, és tudja, hogy törvény szerint munkavállalók felvételekor tilos ilyennel élni. A közvélemény a legkevésbé tájékozott az életkor (31%) és a szexuális beállítottság (30%) alapján történő hátrányos megkülönböztetés jogi tiltásáról. Az Európai Unió polgárainak mindössze egyharmada (32%) van tudatában jogainak és ismeri, mit kellene tennie amennyiben diszkrimináció vagy zaklatás áldozata lenne!

Sajnos az *antidiszkriminációs irányelvek átvétele* még mindig nem történt meg minden tagállam nemzeti törvényei és jogszabályai közé. Több tagállamban egyáltalán *nincsenek olyan hivatalos testületek, amelyek a hátrányos megkülönböztetés áldozatai számára nyújtanának támogatást.*

Mindezek miatt szükség van célzott képzési és kapacitásfejlesztési akciókra az esélyegyenlőséggel foglalkozó testületek, civil szervezetek és a szociális partnerek részéről. Az érintettek közötti *hálózatépítés, a hatályos uniós és nemzeti jogi szabályozásról szóló figyelemfelhívás és tájékoztatás is rendkívül fontos.*

Kiss Péter miniszter úr bemutatta, hogy 2007-ben Magyarország milyen programsorozattal kapcsolódik az Esélyegyenlőség Évéhez. *Meggyőződésem, hogy a magyar társadalom összefogással, együttes erőfeszítésekkel képes lesz arra, hogy szolidaritását fejezze ki a hátrányos helyzetben lévők iránt és segítse őket. Ez közös érdekünk, hiszen Magyarország jövőjét döntően befolyásolhatja a diszkrimináció megszüntetése és a pozitív hozzáállás.*

Köszönöm figyelmüket!